

Адміністративне судочинство

УДК 342.922:351.9(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14589143>

Адміністративне судочинство як інструмент державного контролю

Пироговська Віра Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права,
європейської та євроатлантичної інтеграції, факультет права та міжнародних
відносин, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ,
Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3339-8417>

Голота Наталія Петрівна,

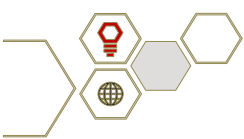
кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства і
гуманітарних дисциплін, Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету, м. Вінниця, Україна,
<https://orcid.org/0000-0003-4113-7743>

Кожушко Олена Олегівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правових та інформаційних
технологій, Відокремлений структурний підрозділ закладу вищої освіти
«Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
Хмельницький інститут соціальних технологій,
м. Хмельницький, Україна, <https://orcid.org/0000-0001-6939-1466>

Прийнято: 17.12.2024 | Опубліковано: 02.01.2024

Анотація: Адміністративне судочинство є невід'ємною складовою
частиною механізму державного контролю, який забезпечує законність у

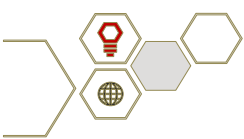

діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. Його основне призначення полягає у вирішенні публічно-правових спорів, що виникають у сфері державного управління, захисті прав громадян і юридичних осіб, а також у забезпеченні дотримання норм права під час ухвалення управлінських рішень. У сучасних умовах реформування судової системи України адміністративне судочинство відіграє важливу роль у зміцненні верховенства права, прозорості й ефективності державного управління.

Метою дослідження є аналіз адміністративного судочинства як дієвого інструменту державного контролю, визначення його функцій, особливостей і значення для забезпечення законності та захисту прав громадян. Окрема увага приділяється впровадженню європейських стандартів, використанню сучасних цифрових технологій та розв'язанню проблем, пов'язаних із виконанням судових рішень. Результати дослідження підтверджують, що адміністративне судочинство слугує механізмом балансування інтересів громадян, юридичних осіб і суб'єктів владних повноважень. Інноваційні підходи, зокрема електронні докази, сприяють підвищенню ефективності судових процесів. Інтеграція європейських правових стандартів у національну практику покращує якість розгляду адміністративних справ.

Водночас виконання судових рішень залишається актуальною проблемою, що потребує вдосконалення механізмів державного контролю. Адміністративне судочинство є ключовим елементом системи державного контролю, який зміцнює правову державу, підвищує прозорість управління та забезпечує захист прав громадян. Його ефективність залежить від використання інноваційних технологій, адаптації до міжнародних стандартів та вдосконалення механізмів виконання судових рішень, що підкреслює його значущість для формування демократичного суспільства та верховенства права.

Ключові слова: адміністративне судочинство, державний контроль, прозорість управління, цифровізація правосуддя.

Administrative Proceedings as an Instrument of State Control

Vira Pyrohovska,

PhD in Law, Associate Professor, Department of International Law, European and Euro-Atlantic Integration, Faculty of Law and International Relations, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-3339-8417>

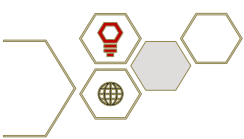
Nataliia Holota,

PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Law and Humanities, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics of the West Ukrainian National University, Vinnytsia, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-4113-7743>

Olena Kozhushko,

PhD in Law, Associate Professor, Department of Legal and Information Technologies, Separate Structural Subdivision of Higher Education Institution "Open International University of Human Development "Ukraine" Khmelnytskyi Institute of Social Technologies, Khmelnytskyi, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-6939-1466>

Abstract: Administrative court proceedings are an integral part of the mechanism of state control, which ensures legality in the activities of public authorities and local self-government bodies. Its main purpose is to resolve public law disputes arising in the field of public administration, to protect the rights of citizens and legal entities, and to ensure compliance with the law in the course of making administrative decisions. In the current context of reforming the judicial system of Ukraine, administrative court proceedings play an important role in strengthening the rule of law, transparency and efficiency of public administration.

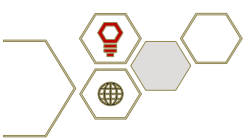

The purpose of the study is to analyse administrative court proceedings as an effective instrument of state control and to determine their functions, features, and significance in ensuring the rule of law and the protection of citizens' rights. Particular attention is paid to the implementation of European standards, the use of modern digital technologies, and solving problems related to the enforcement of court decisions. The results of the study confirm that administrative court proceedings serve as a mechanism for balancing the interests of citizens, legal entities and public authorities. Innovative approaches, such as electronic evidence, help to improve the efficiency of court proceedings. The integration of European legal standards into national practice improves the quality of administrative proceedings.

At the same time, the enforcement of court decisions remains an urgent problem that requires improvement of state control mechanisms. Administrative court proceedings are a key element of the state control system that strengthens the rule of law, increases transparency of governance and protects the rights of citizens. Its effectiveness depends on the use of innovative technologies, adaptation to international standards and improvement of the mechanisms for enforcement of court decisions, which underscores its importance for the formation of a democratic society and the rule of law.

Keywords: administrative justice, state control, transparency of governance, digitalisation of justice.

Постановка проблеми. Адміністративне судочинство відіграє центральну роль у системі державного контролю, забезпечуючи дотримання законності та прозорості у взаємовідносинах між громадянами та органами державної влади. Його сенс визначається здатністю надавати ефективні механізми захисту прав громадян і юридичних осіб від порушень, які виникають у процесі здійснення публічної адміністрації. Саме через адміністративне судочинство громадяни можуть захистити свої права, впливаючи на покращення функціонування

державного апарату, що є важливим елементом у формуванні демократичної та правової держави.

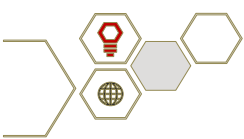
Дотримання «розумного строку» розгляду справ є ключовим принципом адміністративного судочинства України, закріпленим у статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України. Це питання широко аналізується в контексті міжнародних стандартів, зокрема положень Європейської конвенції з прав людини, яка гарантує право на справедливий судовий процес у межах обґрунтованого часу.

Перевантаження адміністративних судів також залишається значною проблемою. Наприклад, за даними Державної судової адміністрації України, на одного суддю припадає понад 500 справ на рік, що значно перевищує середні показники в країнах Європейського Союзу [16].

Спостерігається зниження якості розгляду справ, що призводить до затримок у виконанні судових рішень. Водночас лише 65% судових рішень у сфері адміністративного судочинства виконуються в повному обсязі, що підриває довіру громадян до судової системи.

Питання впливу адміністративного судочинства на процес демократизації суспільства та забезпечення прав людини залишається надзвичайно важливим. Світова практика показує, що адміністративні суди можуть ефективно виконувати роль механізму нагляду за діяльністю виконавчої влади, сприяючи її прозорості та відповідальності. Наприклад, у Німеччині адміністративні суди широко використовуються для запобігання зловживанням владою, забезпечуючи прозорість і підзвітність у діяльності державних органів [17].

Вплив адміністративного судочинства на демократичні процеси проявляється у зміцненні верховенства права, підзвітності державних органів та забезпеченні дотримання основоположних прав людини. У цьому контексті важливим є запозичення найкращих міжнародних практик для підвищення ефективності адміністративного судочинства в Україні. Проблема

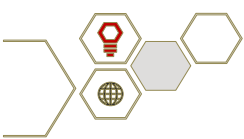

адміністративного судочинства полягає в необхідності комплексного реформування, яке включає впровадження сучасних технологій, удосконалення нормативно-правового забезпечення, підвищення прозорості процесів та скорочення строків розгляду справ. Наукові дослідження в цій сфері можуть сприяти розробленню ефективних механізмів цифровізації, оптимізації навантаження на суддів, а також створенню системи моніторингу виконання судових рішень.

Таким чином, адміністративне судочинство є важливим інструментом не лише для забезпечення законності, але й для формування демократичних цінностей у суспільстві. Його вдосконалення повинно базуватися на комплексному підході, що враховує міжнародний досвід, актуальні наукові дослідження та потреби практики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій у сфері адміністративного судочинства дозволяє глибше зрозуміти як сучасні проблеми, так і перспективи розвитку цієї галузі права. Зокрема, в роботах С. Р. Сулейманової [1; 2] досліджено питання використання електронних доказів у Турецькій Республіці, що висвітлює актуальні виклики цифровізації судових процесів. Це вкрай важливо в контексті запровадження електронного правосуддя в Україні. Окремо розглянуто особливості виконання в Україні судових доручень іноземних судів, що підкреслює складнощі інтеграції національної судової системи в міжнародний правовий простір. Попри високу деталізацію, роботи містять прогалини щодо практичної імплементації електронних доказів у межах адміністративного судочинства та взаємодії із сучасними цифровими платформами.

Дослідження А. М. Тимчишина [3; 9] акцентують увагу на історичних аспектах розвитку принципу незмінюваності суддів та використанні спеціальних знань у кримінальному провадженні. Важливим є підкреслення значущості історичного контексту для розуміння сучасних механізмів функціонування

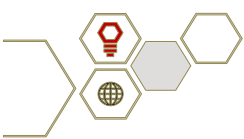
судової системи. Водночас ці роботи недостатньо охоплюють специфічні питання адміністративного судочинства, зокрема гарантії незалежності суддів у цій сфері.

Історико-правовий аналіз становлення адміністративного судочинства, представлений Р. В. Мигалем і співавторами [4], надає цінний огляд етапів розвитку цієї системи. Проте в роботі не враховано сучасні виклики, серед яких цифровізація процесів та необхідність підвищення прозорості судочинства. Оцінювання правових механізмів здійснення владних повноважень у контексті адміністративного судочинства, проведене Н. Голотою, В. Пироговською та Л. Валуєвою [5], показує загальні аспекти функціонування системи. Однак недостатньо уваги приділено розробленню конкретних механізмів для подолання виявлених проблем, зокрема щодо ефективного виконання судових рішень.

Таким чином, огляд наукових досліджень свідчить про наявність прогалин у дослідженні сучасних викликів адміністративного судочинства, зокрема в контексті цифровізації, забезпечення незалежності суддів та покращення виконання судових рішень.

У роботі В. Кабанова [6] досліджено питання державного контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах, з акцентом на розрив між теоретичними положеннями та практичною реалізацією («de jure» і «de facto»). Незважаючи на висвітлення важливих аспектів цієї проблеми, автор залишає відкритими питання щодо впровадження ефективних механізмів моніторингу та оцінювання результативності виконання судових рішень.

А. Ю. Кожевников [7] і П. П. Пацурківський [8] здійснюють аналіз теоретичних та справедливих засад адміністративного судочинства, що створює підґрунтя для подальших досліджень у цій галузі. Проте їхні роботи містять загальні принципи функціонування системи і не враховують актуальні виклики цифровізації судочинства та необхідність адаптації до міжнародних стандартів.

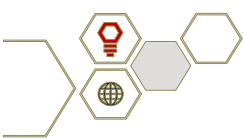
Дослідження Р. Ширшикової [10] присвячене вивченню судового контролю за виконанням рішень в адміністративних справах, що підкреслює значущість цієї проблематики в сучасних умовах. Водночас автор не приділяє достатньої уваги розробленню та впровадженню цифрових інструментів, здатних підвищити прозорість і ефективність виконання судових рішень.

Адміністративно-правові засади публічного контролю в гуманітарній сфері досліджують Е. Сідорова [11] та її співавтори, пропонуючи ефективні підходи до інтеграції державної політики із суспільним моніторингом. Досвід, представлений у цьому дослідженні, може бути адаптований для вдосконалення механізмів контролю й оцінювання в адміністративному судочинстві, зокрема для посилення прозорості та підзвітності судових процесів.

Таким чином, проведений аналіз засвідчує потребу в подальшому дослідженні шляхів цифровізації адміністративного судочинства, впровадження дієвих механізмів моніторингу та оцінювання ефективності виконання судових рішень, а також інтеграції найкращих практик публічного контролю в межах національної судової системи.

Однак вони залишають нерозв'язаними такі ключові питання, як цифровізація судових процесів, забезпечення незалежності суддів, ефективність виконання судових рішень, а також адаптація до міжнародних стандартів. Саме ці прогалини стали основою для формулювання дослідницького питання в цій статті. Новизна підходу полягає в комплексному розгляді проблем адміністративного судочинства з акцентом на цифровізацію процесів і впровадження практичних рекомендацій для їх подолання, враховуючи попередні напрацювання та сучасні виклики.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Під час аналізу попередніх досліджень виявляється низка проблем, які не отримали достатнього висвітлення. Наприклад, недостатня увага приділяється питанням цифровізації адміністративного судочинства та застосування електронних

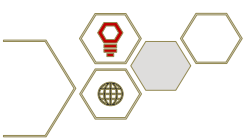
доказів у розгляді адміністративних справ, що є важливим для забезпечення ефективності судового процесу. Інші проблеми, які потребують детальнішого дослідження, – це недостатня ефективність механізмів контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах та підвищення кваліфікації суддів для вирішення складних адміністративних спорів. Цю статтю спрямовано на заповнення цих прогалин та аналіз наявних проблем, що сприятиме вдосконаленню адміністративного судочинства як інструменту державного контролю.

Дослідження є важливим для глибшого розуміння ролі адміністративного судочинства в контексті забезпечення державного контролю та розвитку правової системи України. З огляду на наявні обмеження в дослідженнях та прогалини в знаннях стаття є внеском у розвиток теоретичних та практичних аспектів адміністративного судочинства, в ній розглянуто нові підходи та запропоновано шляхи вдосконалення цього важливого складника правосуддя.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз адміністративного судочинства як інструменту державного контролю, визначення його ролі в забезпеченні законності, прозорості та справедливості у відносинах між громадянами та органами публічної адміністрації. Дослідження спрямоване на виявлення проблем та викликів, з якими стикається адміністративне судочинство в Україні, а також на розроблення рекомендацій щодо підвищення його ефективності та відповідності сучасним демократичним і правовим стандартам.

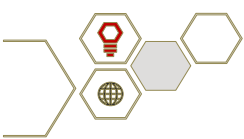
Завдання:

- 1) дослідити теоретико-правові основи адміністративного судочинства;
- 2) визначити його функції в системі державного контролю;
- 3) проаналізувати практику застосування адміністративного судочинства в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адміністративне судочинство є особливим видом судової діяльності, спрямованої на вирішення публічно-правових спорів між громадянами, юридичними особами та органами державної влади або їх посадовими особами. Основною метою адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб в їхніх відносинах із суб'єктами владних повноважень. Ця галузь судочинства є невід'ємною частиною правової системи демократичної держави, де верховенство права виступає основним принципом державного управління. Адміністративне судочинство виконує функцію контролю за законністю дій публічної адміністрації та сприяє підвищенню її підзвітності й прозорості [7].

Визначення адміністративного судочинства закріплено у відповідних нормативно-правових актах. В Україні основоположним документом у цій сфері є Кодекс адміністративного судочинства України (КАСУ) [12], який регламентує принципи, процесуальні правила та механізми розгляду адміністративних справ. Згідно з КАСУ, адміністративне судочинство охоплює вирішення спорів, що виникають у зв'язку із правовідносинами у сфері публічного управління. Нормативна база адміністративного судочинства включає міжнародні та національні правові акти, які забезпечують функціонування адміністративної юстиції. На міжнародному рівні важливу роль відіграють акти Ради Європи, зокрема Європейська конвенція з прав людини (стаття 6) [13], яка гарантує кожному право на справедливий судовий розгляд. У національному контексті, крім КАСУ, важливими є закони України «Про судоустрій і статус суддів» [14], «Про забезпечення права на справедливий суд» [15] та інші акти, що регламентують судову діяльність. Нормативна база також визначає основні принципи адміністративного судочинства, як-от верховенство права, доступність правосуддя, рівність сторін, незалежність суддів та оперативність розгляду справ [4].

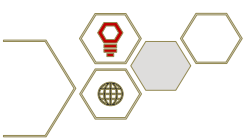
Таким чином, адміністративне судочинство виконує дві ключові функції: з одного боку, це інструмент захисту прав і свобод громадян, а з іншого – механізм контролю за законністю дій органів публічної адміністрації. Його нормативно-правове забезпечення сприяє створенню прозорого, ефективного та справедливого механізму вирішення адміністративних спорів.

Адміністративне судочинство є особливим видом судової діяльності, яке спрямоване на розгляд спорів між громадянами або юридичними особами та суб'єктами владних повноважень. Його специфіка полягає в тому, що об'єктом спору є публічно-правові відносини, в яких одна сторона має владні повноваження. У порівнянні з іншими видами судочинства, як-от кримінальне, цивільне чи господарське, адміністративне судочинство має свої унікальні особливості, які зумовлені його предметом, цілями, принципами та процедурними аспектами. Розуміння цих особливостей є важливим для забезпечення справедливості та законності в розгляді адміністративних справ.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика адміністративного судочинства та інших видів судочинства

Критерій	Адміністративне судочинство	Цивільне судочинство	Кримінальне судочинство	Господарське судочинство
Об'єкт спору	Публічно-правові відносини між громадянами/організаціями та владою	Приватно-правові відносини між фізичними та/або юридичними особами	Вчинення кримінальних правопорушень	Господарські відносини між суб'єктами підприємництва
Сторони у справі	Позивач (фізична/юридична особа) та відповідач (суб'єкт владних повноважень)	Позивач і відповідач – фізичні/юридичні особи	Прокурор, обвинувачений, потерпілий	Позивач і відповідач – юридичні особи або фізичні особи-підприємці

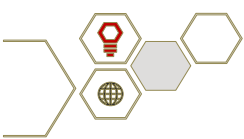

Мета судочинства	Захист прав громадян/організацій від незаконних дій суб'єктів влади	Відновлення порушених прав, вирішення майнових чи немайнових спорів	Встановлення вини та призначення покарання	Вирішення спорів у сфері господарської діяльності
Судові рішення	Спрямовані на визнання актів/дій незаконними, зобов'язання вчинити дію	Вирішення спору щодо порушених прав	Вирок, міра покарання	Вирішення господарського спору, виконання контрактів

Джерело: власна розробка авторів

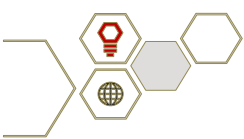
Адміністративне судочинство має унікальні риси, які відрізняють його від інших видів судочинства, зокрема акцент на публічно-правових відносинах, презумпцію винуватості суб'єкта владних повноважень та обов'язок доказування з боку відповідача. Його головна мета – забезпечення контролю за діяльністю державних органів, захист прав і свобод громадян від порушень із боку влади. Ці відмінності підкреслюють значення адміністративного судочинства як важливого інструменту правової держави, що сприяє підвищенню відповідальності органів влади та зміцненню довіри громадян до судової системи. Разом із тим ефективність адміністративного судочинства значною мірою залежить від його нормативного забезпечення, професійності суддів та дотримання процедурних стандартів.

Використання спеціальних знань у судочинстві має важливе значення для забезпечення якості та об'єктивності адміністративних процесів. Це особливо важливо в умовах, коли учасники процесу мають обмежені можливості для самостійного аналізу складних доказів. А. М. Тимчишин підкреслює, що використання спеціальних знань також є ключовим інструментом захисту прав сторін, адже воно забезпечує належний рівень обґрунтованості судових рішень та мінімізує ризики упередженості [9]. Таким чином, цей аспект є невід'ємною частиною адміністративного судочинства, що сприяє зміцненню довіри до

судової системи. Правові принципи публічного контролю за реалізацією державної політики підкреслюють, що адміністративне судочинство є ключовим механізмом для забезпечення законності та ефективності виконання державної політики, зокрема в гуманітарній сфері, що включає правові норми, які сприяють контролю та відповідальності за дії органів державної влади [11]. Вони закріплені в законодавстві та міжнародних правових актах і становлять основу функціонування судів, що розглядають адміністративні справи. Принцип верховенства права є ключовим у системі адміністративного судочинства. Він передбачає, що будь-яка діяльність суб'єктів публічної адміністрації має базуватися на законі, а права та свободи людини мають бути захищені. Судовий контроль забезпечує реалізацію цього принципу, перевіряючи, чи відповідають дії органів влади встановленим нормам. Верховенство права також означає, що адміністративний суд виступає гарантом недопущення свавілля з боку державних органів [10]. Принцип рівності сторін забезпечує баланс між позивачем і відповідачем у процесі. Хоча відповідачем в адміністративній справі зазвичай є суб'єкт владних повноважень, суд зобов'язаний гарантувати, що жодна сторона не отримує необґрунтованих переваг. У рамках цього принципу всі сторони мають рівні можливості для представлення доказів, аргументів та захисту своїх прав. Принцип забезпечення права на захист спрямований на гарантування того, що кожен учасник адміністративного процесу має право бути вислуханим, користуватися юридичною допомогою, надавати докази й оскаржувати рішення, які впливають на його права та інтереси. Це право є невід'ємною частиною справедливого судового розгляду і виступає важливим механізмом захисту прав громадян.

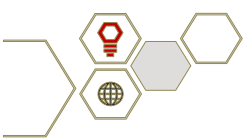
Адміністративне судочинство виконує важливу роль у забезпеченні державного контролю за діяльністю органів виконавчої влади. Суди є незалежним інститутом, що здійснює перевірку законності рішень, дій або бездіяльності публічної адміністрації. Роль судів у забезпеченні дотримання

законодавства з боку органів виконавчої влади полягає в тому, що суди надають громадянам та юридичним особам можливість звертатися за захистом своїх прав, якщо вони вважають, що ті були порушені владними структурами. Принцип незмінюваності суддів як важлива складова частина їх незалежності виступає гарантією неупередженого і справедливого розгляду адміністративних справ, що своєю чергою сприяє зміцненню ефективності державного контролю в правовій системі [3]. У цьому контексті адміністративне судочинство виконує функцію захисту від свавільного використання владних повноважень, сприяючи дотриманню принципу законності. Контроль за діяльністю публічної адміністрації через судові рішення забезпечує коригування неправомірних дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Судові рішення у справах адміністративного судочинства мають обов'язкову силу, що сприяє підвищенню відповідальності органів влади за свої дії. Завдяки цьому адміністративне судочинство не лише вирішує спори, але й створює прецеденти для дотримання правових стандартів у майбутньому.

Таким чином, адміністративне судочинство виступає ефективним механізмом реалізації державного контролю, що базується на принципах законності, прозорості та підзвітності публічної адміністрації. Це сприяє зміцненню довіри громадян до державних інституцій і забезпеченню верховенства права в суспільстві.

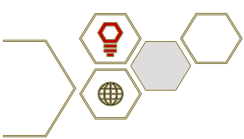
Адміністративне судочинство відіграє важливу роль у забезпеченні прав громадян і юридичних осіб, а також у підвищенні відповідальності органів публічної адміністрації. Практичні аспекти цього виду судочинства розглядаються крізь призму його основних функцій, процедурних особливостей і впливу судових рішень на функціонування державного управління. Особливості розгляду адміністративних справ залежать від категорій справ, що потрапляють до юрисдикції адміністративних судів. Найпоширенішими категоріями є податкові, земельні, митні, виборчі, а також справи, пов'язані з

оскарженням рішень, дій або бездіяльності органів публічної адміністрації. Кожна із цих категорій має свої специфічні аспекти, які визначають підхід до розгляду справ і застосування правових норм.

Процедури подання та розгляду адміністративних позовів регулюються Кодексом адміністративного судочинства України [12]. Громадяни та юридичні особи можуть звертатися до суду шляхом подання адміністративного позову, який повинен містити чіткі вимоги та підстави. Після подання позову справа проходить кілька стадій: підготовче провадження, розгляд по суті та винесення судового рішення. Процедура спрямована на забезпечення швидкого та ефективного розгляду спорів, а також дотримання прав усіх учасників процесу.

Роль суду в захисті прав громадян і юридичних осіб є ключовою складовою частиною адміністративного судочинства. Суди забезпечують захист від зловживань владою з боку суб'єктів публічної адміністрації, виявляючи порушення та приймаючи рішення, що спрямовані на відновлення прав і законних інтересів заявників. У таких справах особливу увагу приділяють відповідальності органів публічної адміністрації за прийняті рішення чи бездіяльність, які впливають на права та інтереси громадян і організацій. Захист від зловживань владою є одним із найважливіших завдань адміністративного судочинства. Судові рішення, ухвалені в таких справах, мають значний вплив на подальшу діяльність органів державної влади, змушуючи їх дотримуватися законності у своїй роботі та враховувати інтереси суспільства. Судова практика адміністративних справ в Україні демонструє значущість адміністративного судочинства для зміцнення законності та підзвітності органів публічної адміністрації. Аналіз рішень адміністративних судів дозволяє виявити типові проблеми в діяльності державних органів і пропонувати шляхи їх розв'язання. Наприклад, у податкових спорах суди часто зіштовхуються з неправомірними штрафами або неточностями у визначенні податкових зобов'язань, що вимагає перегляду адміністративної практики та вдосконалення нормативної бази. Вплив

судових рішень на публічну адміністрацію є вагомим, адже їх виконання сприяє дотриманню законності, підвищенню ефективності управлінських рішень та зменшенню корупційних ризиків. Судова практика має превентивний характер, оскільки створює правові прецеденти, які формують стандарти поведінки органів публічної адміністрації та сприяють підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій.

Таким чином, практичні аспекти адміністративного судочинства охоплюють як процедурні механізми розгляду адміністративних справ, так і його вплив на діяльність публічної адміністрації. Завдяки судовому контролю забезпечується дотримання прав людини, посилюється відповідальність органів державної влади та зміцнюється верховенство права в суспільстві. Проблеми, що виникають у процесі адміністративного судочинства, потребують комплексного підходу до їх розв'язання. Тривалість судового процесу, перевантаженість судів і недостатня кваліфікація суддів є основними бар'єрами для досягнення високого рівня правосуддя. Однак ці проблеми можуть бути розв'язані за допомогою реформування адміністративного судочинства, оптимізації розподілу справ між суддями, впровадження новітніх технологій, зокрема електронного судочинства, а також підвищення рівня кваліфікації суддів через систематичне навчання. Перспективи розвитку адміністративного судочинства є обнадійливими, оскільки завдяки таким реформам можна суттєво покращити ефективність роботи судів, підвищити рівень довіри громадян до судової системи та сприяти посиленню верховенства права в Україні.

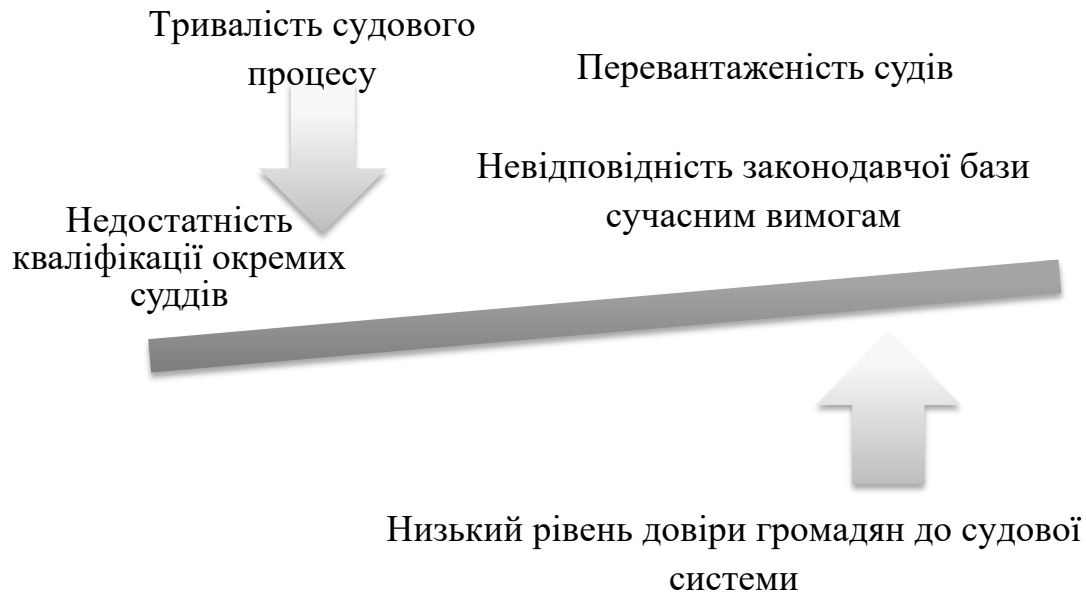
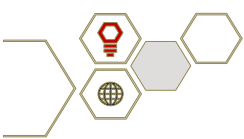
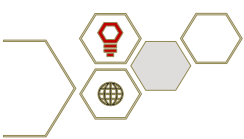

Рис. 1. Проблеми розвитку адміністративного судочинства

Джерело: власна розробка авторів

Перспективи вдосконалення адміністративного судочинства є важливим напрямом розвитку правової системи України, який передбачає не лише розв'язання наявних проблем, але й створення умов для більш ефективної реалізації державного контролю, забезпечення прав і свобод громадян та підвищення довіри до судової влади. Одним з основних аспектів, що сприятимуть удосконаленню цього процесу, є цифровізація судочинства, яка надає нові можливості для спрощення та пришвидшення судових процедур. Цифровізація судочинства, зокрема впровадження електронного суду, дасть змогу значно скоротити час, необхідний для подачі та розгляду адміністративних справ. Вона дозволяє сторонам процесу подавати документи в електронному вигляді, здійснювати онлайн-обговорення справ, а також отримувати інформацію про хід справи в реальному часі. Таке нововведення дозволяє не лише зменшити адміністративне навантаження на суддів, але й покращити доступ до правосуддя, зробивши процес більш прозорим та доступним для громадян. Використання цифрових технологій в адміністративному судочинстві,

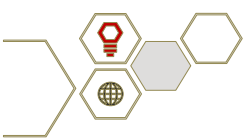
зокрема електронних доказів, стає дедалі важливішим у контексті глобальних тенденцій цифровізації, що надає нові можливості для підвищення ефективності судових процесів [1; 2].

Реформування адміністративного судочинства є ще одним важливим етапом на шляху до підвищення ефективності державного контролю. Необхідно вдосконалювати законодавчу базу, що регулює адміністративне судочинство, з урахуванням нових суспільних реалій та міжнародних стандартів. Перегляд процесуальних норм, спрощення деяких процедур, підвищення кваліфікації суддів та забезпечення належного рівня фінансування судових органів дозволить підвищити ефективність роботи адміністративних судів, забезпечити більш швидкий та справедливий розгляд справ, а також зміцнити функцію державного контролю за діями органів виконавчої влади.

Таким чином, перспективи вдосконалення адміністративного судочинства полягають у поєднанні цифровізації, впровадження новітніх технологій та комплексних реформ, спрямованих на покращення якості судових рішень і забезпечення високого рівня державного контролю, що є ключовим фактором для зміцнення правової держави та верховенства права в Україні.

Висновки. Адміністративне судочинство є важливим інструментом державного контролю, що забезпечує дотримання законності в діяльності органів виконавчої влади та захист прав громадян. Воно виступає ключовим механізмом для контролю за діяльністю публічної адміністрації, гарантує право на справедливий суд і створює умови для ефективного вирішення спорів між громадянами та державними органами. Незважаючи на важливість цієї форми судочинства, існують певні проблеми, що обмежують її ефективність. Це, зокрема, тривалість судового процесу, перевантаженість судів, недостатня кваліфікація окремих суддів, а також складність процедур.

Необхідність системного вдосконалення адміністративного судочинства є очевидною. Для підвищення ефективності судового процесу важливо не лише

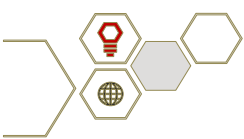

модернізувати наявні процесуальні норми, а й впроваджувати інновації, які сприятимуть швидшому та більш прозорому розгляду справ. Цифровізація судочинства, вдосконалення кваліфікації суддів, а також оптимізація навантаження на судові органи можуть значно підвищити якість та доступність правосуддя, створивши умови для більш ефективного виконання функцій державного контролю.

Одним із пріоритетних напрямів є прийняття законодавчих актів, що сприятимуть удосконаленню адміністративного процесу, зокрема в частині спрощення процедур подачі адміністративних позовів, скорочення строків розгляду справ і забезпечення більш чітких критеріїв для ухвалення рішень. Варто також розглянути можливість запровадження електронних платформ для подачі позовів, що дозволить прискорити процес. Важливо встановити більш тісну співпрацю між судовими органами та органами виконавчої влади для належного виконання судових рішень. Це дозволить зменшити кількість випадків, коли органи державної влади не виконують рішення суду, і знижувати рівень корупційних ризиків у державних структурах. Систематичне навчання працівників органів виконавчої влади, підвищення їх правової обізнаності й дотримання судових рішень можуть значно покращити ефективність адміністративного судочинства. Впровадження цих рекомендацій дозволить не лише вдосконалити адміністративне судочинство в Україні, але й зробити його більш доступним та ефективним інструментом для захисту прав громадян і забезпечення функціонування правової держави.

Список використаних джерел

1. Сулейманова С.Р. Використання електронних доказів у Турецькій Республіці. 2020. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/813922db-35a0-4d53-8cce-e4b2b119cc20/content> (дата звернення: 09.10.2024).

2. Сулейманова С.Р. Особливості виконання в Україні судових доручень іноземних судів. *Правове життя сучасної України: у 2 т.: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.)* / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 610–613. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/774bf04c-d9ac-48f3-90da-9f4e5d5533a5/content> (дата звернення: 09.10.2024).

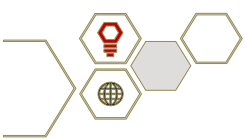
3. Тимчишин А.М. Історичні передумови та еволюція принципу незмінюваності суддів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 805–809. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.133> (дата звернення: 09.10.2024).

4. Мигаль Р.В., Захарчук І.В., Блонський М.А., Мельник Д.В., Любчинський В. Історико-правовий аналіз становлення адміністративного судочинства в Україні. *Академічні візії*. 2023. № 23. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/618> (дата звернення: 09.10.2024).

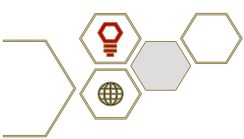
5. Голота Н., Пироговська В., Валуєва Л. Оцінка правових механізмів владних повноважень у контексті адміністративного судочинства в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 10(28). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10\(28\)-335-350](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10(28)-335-350) (дата звернення: 09.10.2024).

6. Кабанов В. Контроль держави за виконанням судових рішень в адміністративних справах: «de jure» і «de facto». *Наукові перспективи*. 2021. № 2 (8). DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-6\(12\)-389-400](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2021-6(12)-389-400) (дата звернення: 09.10.2024).

7. Кожевников А.Ю. Теоретичні аспекти розуміння особливостей адміністративного судочинства як юрисдикційного процесу. *State and regions. series: law*. 2022. № 2. С. 134–139. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-338x-2022.2.21> (дата звернення: 09.10.2024).

8. Пацурківський П.П. Справедливість адміністративного судочинства. *Закарпатські правові читання. Право як інструмент стійкості та розвитку в умовах сучасних цивілізаційних викликів. Частина 2.* 2023. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-298-5-118> (дата звернення: 09.10.2024).
9. Тимчишин А.М. Деякі аспекти використання спеціальних знань у розслідуванні кримінальних правопорушень. *Історико-правовий часопис.* 2023. Т. 20, № 1. С. 119–125. DOI: <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2023-1/16> (дата звернення: 09.10.2024).
10. Ширшикова Р. Судовий контроль за виконанням рішень в адміністративних справах. *Актуальні питання у сучасній науці.* 2023. № 8(14). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-702-710](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-702-710) (дата звернення: 09.10.2024).
11. Administrative and legal principles of public control over the implementation of state policy in the humanitarian sphere / E. Sidorova et al. *Revista amazonia investiga.* 2022. Vol. 11, no. 56. P. 124–131. DOI: <https://doi.org/10.34069/ai/2022.56.08.13> (дата звернення: 09.10.2024).
12. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
13. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція Ради Європи від 04.11.1950 : станом на 1 серп. 2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 09.10.2024).
14. Про забезпечення права на справедливий суд : Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII: станом на 30 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19#Text> (дата звернення: 09.10.2024).
15. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII: станом на 8 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 09.10.2024).

16. Державна судова адміністрація (ДСА). URL:
<https://dsa.court.gov.ua/dsa/>

17. Administrative Jurisdiction | Bundesverwaltungsgericht. *Startseite* |
Bundesverwaltungsgericht.
URL: <https://www.bverwg.de/en/rechtsprechung/verwaltungsgerichtsbarkeit> (date of
access: 17.10.2024).